

Otis Laubert: Spiace idey

Annamária Juhásová

Juhásová, A.: Otis Laubert: Spiace idey. In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č. 4.

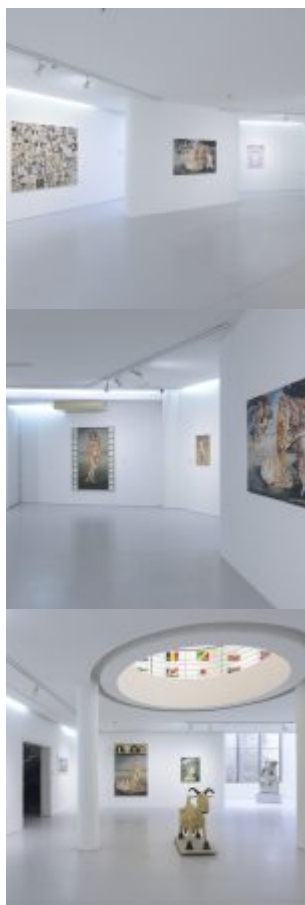
Slovenský výtvarník Otis Laubert sa narodil v roku 1946 vo Valaskej na strednom Slovensku. V rokoch 1961 – 1965 študoval na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave. Od 70. rokov pôsobil na neoficiálnej umeleckej scéne, je členom výtvarnej Skupiny A-R. Prvýkrát samostatne vystavoval v roku 1981 v Dome kultúry v Orlovej. Po roku 1989 začal vystavovať v domácich aj zahraničných galériách (*40 českých a slovenských umelcov*, Paríž 1990) a zúčastňovať sa medzinárodných výtvarných sympózií (*Metropolis*, Berlín 1991; *Umelci strednej a východnej Európy*, Pittsburgh 1995). V roku 2001 vyšla jeho knižná monografia s názvom *Otis Laubert, Askét bez obmedzenia*, ktorej autorkou je teoretička Jana Geržová. V období rokov 2015 – 2016 prevádzkoval v Bratislave vlastné Otis Laubert Museum (zdokumentované v katalógu *Otis Laubert Museum*, 2016). Je držiteľom ceny nadácie Tatra banky za výtvarné umenie za rok 2015. Dodnes aktívne tvorí a vystavuje doma aj v zahraničí (*Vlajkonoš si zobral kartografku*, Berlín, 2007; *Omrvinky z Knulpovej kapsy*, Liptovský Mikuláš, 2008; *Zvláštny výber*, Bratislava, 2010; *Voľným krokom kumštom*, Nové Zámky, 2016; *Kaleidoskop*, *Hranice na Moravě*, 2018; *Systém i hra*, Klatovy, 2020).

Otis Laubert, nasledovník ideí dadaizmu, pop-artu a konceptuálneho umenia, pracuje s netradičnými výtvarnými materiálmi, ktoré nachádza v predmetoch z bežného života (hrebeň, vlajka, sviečka, zips, kniha, bicykel a pod.) alebo ich fragmentoch (úlomok detskej hračky, ručička z hodínok), polotovarochoch (obrazové rámy, vodovodné trúbky), ale aj absurdnejších veciach ako krovky exotického hmyzu či ohryzky kukuríc. Z nich komponuje svoje objekty, asambláže a koláže. Cez umelecké diela, ktoré takto vznikajú, k nám prehovára jazykom založeným na poetickosti, parafráze a slovnej hre.

Výstava *Spiace idey* (14. 10. – 21. 11. 2021, Galéria Jána Koniarka v Trnave) priniesla výber z aktuálnej tvorby Otisa Lauberta. Výtvarník zároveň prvýkrát prezentoval návrhy nerealizovaných nápadov, ktoré si celý život zaznamenáva do svojich *denníkov*.

Jednou z obľúbených tvorivých činností Otisa Lauberta je listovanie v obrázkových encyklopédiách o umení, rozličných kultúrach či prírode. Objavuje v nich nekonečné množstvo impulzov a asociácií, ktoré podnecujú vznik výtvarných nápadov. Podobný tvorivý stimul zažíva aj pri návštevách výstav a pamiatok, ale aj cestovaní, keď ho zasa najviac zaujímajú zvláštnosti jednotlivých miest.

Na základe inšpirácie z videného v knihách či galériách vznikla aj skupina diel umiestnených v priestore na prízemí. Ich spoločným motívom je reakcia na výtvarné umenie, či už staré, moderné alebo súčasné, na slávne umelecké diela, na tvorbu konkrétnych výtvarníkov, umelecké smery alebo významné postavy z dejín umenia.

Otis Laubert využíva princíp privlastnenia si existujúceho umeleckého diela a jeho použitie ako základu pre vznik vlastného. Dotvára plagátové reprodukcie slávnych malieb a sôch (*Že je ten Lorenzo nádherný?*, 2016), vystrihuje a používa fotografie z kníh (*Všetci odišli*, idea 2004, realizácia 2021) a digitalizované diela necháva upravovať v grafickom programe (*Mária Magdaléna, za slobodna Botticelliová*, idea 2018, realizácia 2021). S už typickou trúfalou hravosťou si prisvojuje ikonické diela renesančného umenia a ich aktérov, antické božstvá a kresťanských svätcov, angažuje vo vlastných príbehoch (*História a Dioklecián nám to neodpustia, ako sa mohlo stať, že sme si ho pomýlili*, 2016; ďalej *Naša flotila spozornela, keď zaznel poplašný signál MUŽ CEZ PALUBU. Okamžite sme spustili všetky záchranné člny*, idea 2017, realizácia 2021; *Na každý ples si dávam inú*, idea 1972, realizácia 2021; alebo *Na našu kliniku ho priviezli neskoro, už sa nám ho nepodarilo zachrániť*, idea 2019, realizácia 2021). Často využíva princíp narážky, nepriameho odkazu na tvorbu iných výtvarníkov. Svoje diela komponuje z predmetov a materiálov, ktoré evokujú ich výtvarnú techniku, maliarsky rukopis či typické témy. Príkladom je séria *Svetové hviezdy* (idea 1979, realizácia 2017 – 2021), v ktorej na okrajoch obrazov imituje tvorbu svetoznámych výtvarníkov, alebo asambláž *Druhý dopis Tristanovi Tzarovi* (idea 2004, realizácia 2016), kde pomocou zozbieraných predmetov s rozličnými nápismi napodobňuje poetiku náhodného spájania slov typickú pre dadaistickú poéziu. Laubertova tvorba je so slovom úzko prepojená. Pochopiť významy jednotlivých diel je totiž niekedy takmer nemožné bez znalosti ich názvu. V prípade objektu *Žeriem tie Picassove sochy* (idea 1993, realizácia 2017) je vzťah k názvu až prekvapivo doslovný.

PET MINDRIAN

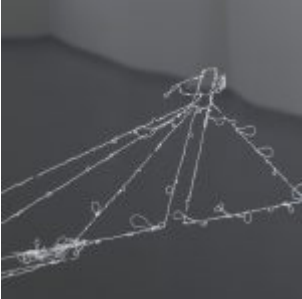

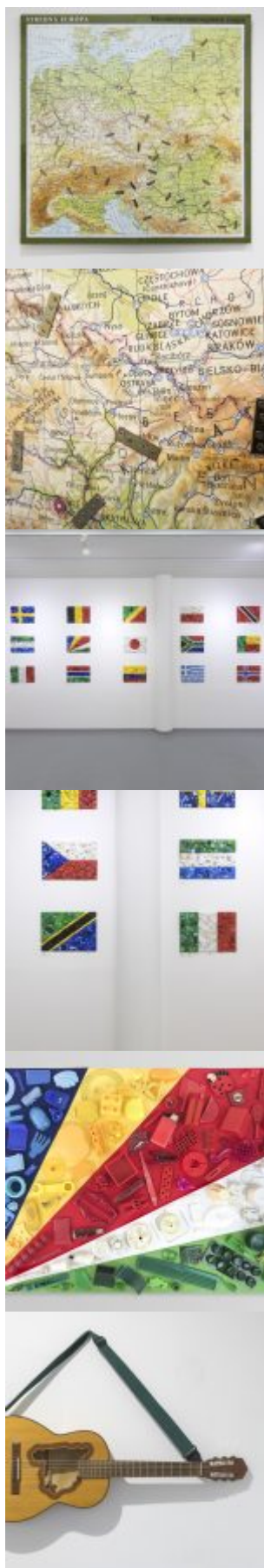
Ďalšie práce predstavujú tematicky rôznorodú skupinu, pričom niektoré reprezentujú dlhodobo rozvíjané témy v Laubertovej tvorbe, ako vlajky či mapy.

Geografia, atlasy a cestopisy sú pre Lauberta zdrojom príbehov a úvah, ktoré tlmočí prostredníctvom svojich diel (*Týmto ľuďom by mal Francisco Pizarro a jeho ľudia vrátiť to peruánske zlato, s ktorým sa dnes pýšia Španieli*, 2020 - 2021; alebo *Upevňovanie vzťahov*, idea 2018, realizácia 2020). Z atlasov však čerpá najmä vizuálne podnety, ako sú tvary siluet štátov (*Vlastným jedinú pravú španielku na svete*, idea 2010, realizácia 2017), panorámy miest (*Bratislava ako vyšitá*, idea 2019, realizácia 2021), či farebnosť a geometria vlajok.

Zatiaľ čo niektoré diela predstavujú výzvu výtvarníka voči divákovi, ako napr. objekt *Neserte nám na Brusel* (2006), ktorý je apelom na zvýšenie spoločenského povedomia o historickom úspechu Československa na svetovej výstave Expo 58 (1958) v Bruseli, v iných naopak autor ponúka nahliadnutie do vlastného prežívania (hoci aj pomyselného). Príkladom je asambláž *Hned' potom, ako ma neprijali na Berklee* (idea 2018, realizácia 2021), ktorou sa Laubert štylizuje do role uchádzača o štúdium na najprestížnejšej hudobnej škole na svete.

Okrem súčasnej tvorby priniesla výstava aj nevšedný uhol pohľadu na Laubertovu prácu. Popri fyzicky realizovaných výtvarných dielach totiž existuje aj druhá línia jeho tvorby, v súvislosti s výtvarníkom spomínaná, no nezverejňovaná. Predstavujú ju záznamy vlastných výtvarných nápadov v malých zápisníkoch, ktoré starostlivo uchováva, aby ich mohol pri vhodnej príležitosti realizovať.

Otis Laubert sa po svete pohybuje s malým zápisníkom zastrčeným v zadnom vrecku nohavíc či v taške a zaznamenáva si doň nápady vyvolané prostredím a zážitkami. Niektoré sú zatiaľ len zárodkami, snahou o zachytenie prvotnej myšlienky, zatiaľ čo iné už predstavujú hotový návrh, podľa ktorého by sa hneď dalo vytvoriť umelecké dielo. Tak či onak, Laubert si zapisuje každý svoj nápad. Už dlhé roky nimi zaplňa tzv. *denníky*, alebo aj *poznámky*, ako ich niekedy nazýva, a tie dnes ukrývajú už viac ako desaťtisíc nápadov.

Laubertove najstaršie denníky pochádzajú z druhej polovice 60. rokov. Niekoľkoročné obdobie po skončení strednej školy strávil v slobodnom bítnicko-futbalovom duchu. Žil v Bratislave striedajúc provizórne bývania a brigády a jeho hlavným záujmom bolo naplno prežiť deň. Ak tvoril, tak len veľmi sporadicky. Keďže nemal vlastné bývanie a priestor na prácu, jeho príležitostná výtvarná činnosť bola obmedzená len na malé formáty a nenáročné výtvarné techniky. Vznikali najmä kresby, koláže a asambláže. Oslovený pop-artom, Fluxusom a prvými zážitkami z happeningov skúšal tvoriť aj v tomto duchu. Návrhy v denníkoch z tej doby však dokazujú, že jeho predstavivosť siahala aj ďalej, ku konceptu, performancii či land-artu, a prichádzal aj s odvážnymi a momentálne ťažko uskutočniteľnými nápadmi - navrhoval rozmerné asambláže a sochy, výtvarné zásahy do architektúry alebo priestorové inštalácie. Svoje tvorivé myšlienky intuitívne zachytával do zápisníkov, hoci ešte nie s vedomým zámerom zhmotniť ich v budúcnosti do podoby umeleckých diel.

Zmena režimu po roku 1989 priniesla Laubertovi množstvo ponúk na vystavovanie a účasť na výtvarných sympóziách doma aj v zahraničí. Popri novej tvorbe začal aktívne realizovať aj staršie nápady z denníkov. Aby predišiel nejasnostiam pri časovom zaradení takto vytvorených diel, zaviedol vlastný spôsob dvojitého datovania, pri ktorom uvádza *dátum vzniku idey* a *dátum realizácie diela*.

Dnes už je zrejmé, že kvôli obrovskému množstvu nápadov Otisa Lauberta zostane väčšina z nich zachovaná len v podobe *spiacich ideí* v denníkoch. S vedomím, že tak by sa verejnosť o nich nikdy nedozvedela, rozhodol sa publikovať ich knižne.

Denníky však slúžili ako jeho súkromný archív a neboli nikdy určené na prezentáciu. Vznikali napríklad počas cesty električkou, pri práci v zamestnaní, na lavičke v parku či ležiac pri nočnej lampe, a tomu zodpovedá aj ich podoba. Kresby sú skôr náznakové a rukopis nedbanlivý. Pre všetkých okrem samotného autora je väčšina zápiskov a kresieb nezrozumiteľná, a tak by ich publikovanie nesplnilo stanovený cieľ, ktorým je sprostredkovať idey divákovi.

Preto sa Otis Laubert pustil do rozsiahleho projektu s cieľom prekresliť všetky stránky z denníkov na samostatné hárky papiera formátu A4 a až v tejto podobe ich publikovať. Detailné kresby zhotovuje ceruzkou, niektoré dotvára farebnými pastelkami a s dôrazom na čitateľnosť píše všetky poznámky paličkovým písmom.

Výstava *Spiače idey* prezentovala vybranú vzorku z denníkov Otisa Lauberta v podobe expozície 296 kusov návrhov.

„DÁRKE ŠATY PÁNSKY VZOR“

/ŠATY UŠITÉ Z PÁNŠKÝCH KRAVÁT/

24.4.1987

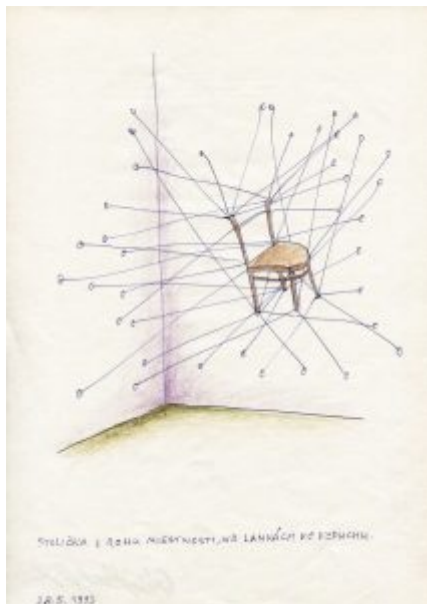
„SVĚTLÁ CHAPPY?
TENIZIÁ V TVARÉ STŔAN.“

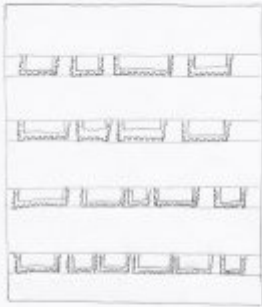
25.4.2009

„NIKTORÉ VEGE MÁ PŘESNĚJŠÍ „KROUŽNĚNÍ““

28.4.2007

„CHRÁNIM ICH PRED POŠKODENÍM.“

/ZREZANÉ ZNÁMKY/

MAR. 1979

Zfene

JAN. 1970

KEĎ BUDÚ MRAKODRAPY VYŠŠIE
A HUSTEJŠIE, BUDE SA ZEMEGUVA
PODOBAŤ SLNKU

DEC. 1973

„VSTŮP, AK SI PERIADNY.“

/ROHOŽKA, DO NEJ VKLADAŤ FAREBNÉ PLASTY,
BAVLNKY, STANIOL ATD./

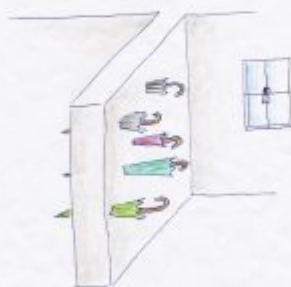
13.12.2018

„MÁRIA MAGDALÉNA, ZA SLOBODNA
BOTTICELLIQVÁ.“

/TELO ZAKRYTÉ VLASMI./

28.2.2019

„BYVANIE V DŮMĚ“

FORMA NEMŮŽE BYŤ KAMĚNĚ

2.10.1985

Literatúra

JUHÁSOVÁ, Annamária: *Spiace idey, Katalóg k výstave*. 1. vyd. Trnava : Galéria Jána Koniarka, 2021.

68 str. ISBN 978-80-85123-90-8.

JUHÁSOVÁ, Annamária: *Spiace idey, Denníky Otisa Lauberta, 1, zväzok*. 1. vyd. Bratislava: Kreatívne združenie Otisa Lauberta, 2021. 352 str. ISBN 978-80-974048-0-2.

Annamária Juhásová

O. z. Kreatívne združenie Otisa Lauberta

e-mail: annamariajuhasova@gmail.com

Autori fotografií: Adam Šakový, Otis Laubert